ԲՍԱՆԵՐԵՔԵՐՈՐԴ — ՏԱՐԻ — ԹԻՒ — 1621 — ՇԱԲԱԹ — 14 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — Ն. Տ. — 26 — ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ — 1874

ԳԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին ի Պօլիս 8 Մէճ.
» Գաւառաց 10 Մէճ.
Վեցամսեայ ի Պօլիս 4 Մէճ.
» Գաւառաց 5 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 60 փր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կ'ըլլայ:

ՄԱՍԻՍ

ԼՐԱԳԻՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ԳԱՅՄԱՆՔ

Դուրս գացած լրագրաց ճամբու ծախքը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյս վերաբերեալ նամակ կամ որ և իցէ գրութիւն խմբագիր — Տնօրէնին պէտք ուղղուի, ի Կ. Պօլիս, Չինիլի խան, Մասիսի գրասենեակը:
Ցամբու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 14 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Լոնտրա 22 դեկտ.

Թայմզ լրագիրը կը կարծէ գիտնալ թէ Պրիւսէլի մէջ ներկայացեալ ամեն կառավարութիւնք Պետրբուրգի մէջ ուրիշ դեսպանախորհուրդ մ'ընելու հրաւէրն ընդունիր են:

Փարիզ 23 դեկտ.

Ազգային ժողովոյ մէջ ձախակողմեանք ժողովրդեան կոչելու մասնաժողովին գործին վրայ Պ. Թայլանի հարցում պիտի ընեն:

Հռոմ 22 դեկտ.

Պապն երէկ ծննդեան տօնին առթիւ գումարած կարդինալաց ժողովին մէջ ծանրապէս գանգատեցաւ կաթոլիկ Հայոց (Հասունեանց) կրած հալածմանց, անոնց եկեղեցական ընչից կապտման և Մօնսինեօր Հասունի աքսորուելուն վրայ, և եկեղեցական ու աշխարհական հերձուածողները (Արևելեան կաթոլիկ հայերը) ամբաստանելով փարիզի դաշնադրութեան և խաթթի հիւմայունի խոստմանց կոչում ըրաւ:

Փարիզ 22 դեկտ.

Իզապէլլա թագուհւոյն որդի Տօն Ալֆօնսօ Սահմանադրական միապետութեան իմաստով յայտարարութիւն մը հրատարակեց:

Վիէննա 22 դեկտ.

Երէկ և այսօր չքեղ ընդունելութիւններ եղան Թուրքիոյ դեսպան Րաշիտ փաշայի ապարանքը: Բազմաթիւ նախարարք, դեսպանք և ազնուականք ներկայ գտնուեցան:

Փոթորկէ մ'ետև սաստիկ ձիւն եկաւ. Հեռագրական հաղորդակցութիւնք կտրեցան:

Պէրլին 22 դեկտ.

Կառավարութեան կողմնակից թերթերը Պիսմարք իշխանին դէմ սպանութեան նոր փորձ մ'եղած ըլլալու խօսք կ'ընեն:

Հռոմ 23 դեկտ.

Լրագիրք Կարիպալտիի մէկ նամակը կը հրատարակեն, որով Կարիպալտի Բրուսօ—Գաղղիական պատերազմին ժամանակ Գաղղիոյ արևելեան կողմն եղած պատերազմներուն և Տիժոնի բանակին վրայ Պ. Բէրէի տեղեկագրին մէջ իրեն նկատմամբ գրուածներն հերքելու կ'աշխատի:

Փարիզ 23 դեկտ.

Ֆրանս լրագիրը Տօն Ալֆօնսի մէկ յայտարարութիւնը կը հրատարակէ:

Ցիշեալ յայտարարութեան մէջ Տօն Ալֆօնսօ կը յայտնէ թէ սահմանադրական միապետութիւնը միայն կրնայ փրկել զՍպանիա, որովհետև դիւրին է անոր անկեղծ իշխանի մ'և ազատ ժողովրդեան մը հետ համաձայնիլ:

Տօն Ալֆօնսօ բարեկարգութեան ու ազատութեան հետ ներդաշնակութիւն կը խոստանայ, երբոր իր մայրը, Իզապէլլա թագուհին, որ օրինաւոր իշխանութեան միակ ներկայացուցիչն է, թագէն հրաժարելով Սպանիոյ գահն իրեն մատչելի ընէ:

Կերդնու թէ միշտ բարի Սպանիացի, բարի կաթոլիկ և ազատութեան անկեղծապէս նուիրեալ պիտի մնայ:

Փարիզ 23 դեկտ.

Բէյի լրագիրը՝ Պոնապարթեանց ըրած յառաջդիմութեանց վրայ բուռըն յօդուած մը հրատարակելուն պատճառաւ 15 օր դադրեցաւ:

Ազգային ժողովոյ մէջ ձախակողմեանք կայսերականաց մեքենայութիւններուն վրայ հարցում ըրին կառավարութեան, և պահանջեցին որ ժողովրդեան կոչում ընելու մասնաժողովին վրայ եղած քննութեանց թուղթերը ժողովին հաղորդուին:

Դատաստանական գործոց նախարար Պ. Թայլան պատասխանեց թէ ինք կը փափաքի որ այս վիճաբանութիւնը Նիէվրի ընտրութեան վըրայ վիճուած ժամանակ բացուի: Ժողովն ընդունեց այս առաջարկութիւնը:

Նաբօլէոնեան ընտանիքը 12 միլիոն ֆրանք փոխարինութիւն կը պահանջէ:

Կուսակցութիւնք չկրնալով համաձայնիլ, զրոյց կայ թէ սահմանադրական օրինաց ներկայացումն ետ պիտի թողուի:

Լոնտրա 23 դեկտ.

Օսմ. փոխ.		44 3/4
Իւխ	1865	68 1/2
»	1869	54 5/8
»	1871	63 1/2
»	1872	84 3/4
»	1873	54 7/8
Նոր փոխառութիւն		1 1/14
Անգղ. փոխ.		92 1/8

Լիվըրբուլ 23 դեկտ.

Բամպակ Միտլինկ—Օրլէան 7 3/4—
» Ֆայր Տօլէրաշ 4 7/8 – 5
Ծախուած 12000 հակ:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Կայսերական հրամանաւ՝

Լիվա Ահմէտ փաշան Ֆէրիքութեան աստիճանաւ զինուորական պետոյից մատակարարութեան ժողովին նախագահ անուանեցաւ:

Աթէնքի Օսմանեան դեսպանատան երկրորդ քարտուղար Միսաք էֆէնտին, որ դեսպանին բացակայութեան միջոցին գործակատարի պաշտօն կը կատարէ, Պէրլինի Օսմանեան դեսպանատան երկրորդ քարտուղար անուանեցաւ:

Բէրայի քաղաքային դատարանին նախագահ Բոյիֆ էֆէնտին Պէրութի կառավարիչ անուանեցաւ.

Հօրանի կառավարիչ Նասա էֆէնտին Աքեայի կառավարիչ անուանեցաւ:

Բարձր. Մեծ Եպարքոսի դստեր՝ վախճանեալ Համիտ փաշայի որդի Նշրէֆ պէյի հետ ամուսնութեան հանդէսն հինգշաբթի օրը կատարեցաւ:

Բարձր. Մեծ—Եպարքոսն այս առթիւ ճաշ մը տուաւ տէրութեան նախարարաց:

Պասիրէթ լրագիրը կը ծանուցանէ թէ Նէժտի մէջ ծագած խռովութիւնն ապստամբութեան կերպարանք առեր է: Ցեղուոյն Արաբները գաւառին կառավարիչ Պէդիդ փաշային վրայ յարձակելով սպաններ են, ինչպէս նաև անոր հետ գտնուող ոստիկանութեան զինուորները:

Պաղտատի կուսակալն այս լուրն առնլուն պէս գունդ մը զօրք ղրկեր է խռովարարները պատժելու և բարեկարգութիւնը վերահաստատելու:

Լաթուրքիի մէջ կը կարդանք թէ կայսերական կառավարութիւնը մայրաքաղաքիս Հրեայ հասարակութեան ազգային սնտուկին բեռը թեթևցնելու համար 2000 ղրուշ ամսական կապեր է Հրէից խախամագլխի տեղապահ Լէվի էֆէնտիին:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ԵՍՀԱՄԸ ՈՒՄՈՒՄԻԷ

13 դեկտ.	ուրբաթ իրիկուն	— —
14 »	շաբաթ առաւօտ	
	բացուեցաւ	49 46
	կէսօր	49 45

Կ. Պօլիս 13 դեկտ.

Սօսիէթ Ճէնէրալի բաժինք	Անգղ.		8 9
« փոխանակութեան	»		5.25
Կ. Պօլսոյ Պանքային	»		6.48
Թրէտի Ճէնէրալ	»		11 46
Թրէտի Օթթօ—Թիւրք			— —
Երկաթուղեաց գին		Ֆր.	124 3/4
Փոխ. 1863		»	344
» 1865	»	»	348
» 1869	»	»	276 1/2
« 1872	»	»	85 1/4
» 1873	»	»	264
Թրամուէյ		Օսմ. լր	4 75

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
13 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Անգղ. լիրա	ղուրուշ	110.22
Նաբօլէօն ոսկի	»	88
Իմբէրիալ Ռուս	»	89 20
Գըրըմից	»	51, 27
Հինգ Ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	104 25
Պղինձ	»	128 20

ԱԶԳԱՅԻՆ

Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը վաղ իրիկուն ի ճաշ հրաւիրեալ է Մայրաքաղաքիս Աւստրիական դեսպան վսեմ. Զիչի կոմսէն:

Նոյին սրբազնութեան հետ հրաւիրեալ են նաև Գեր. փոխանորդ Տ. Միքրեան Հայրը, Մաճառեանցի Արժ. Անտօն վարդապետն և Մեծ. Մ. Ա. Ջանդ:

ՀԱՆԳՈՒՑԵԱԼ ԹԱՇՃԻ ՊԱՇԻ ԱՌԱՔԵԼ ԱՂԱՅԻ ՀՐԻՏԱԿԸ

Հետևեալ նամակն ու կտակային կարգադրութիւնը, զոր Գարակէօզեան Մեծ. Գրիգոր էֆէնտին ղրկած է մեզ ՚ի հրատարակութիւն, հանգուցեալ Թաշճի պաշի Առաքել աղային մէկ ազգասիրական նուիրատուութիւնը կը ծանուցանէ, որով նորա յիշատակն օրհնութեամբ կը պսակուի, և ազգասէր ժառանգորդացն ալ ոչ նուազ պատիւ կը բերէ:

Կ. Պօլիս 11 դեկտ. 1874

. . . Խմբագիր Մասիս լրագրոյ.

Հանգուցեալ Թաշճի պաշի Առաքել աղան՝ ազգային որ և է հաստատութեան մը յատկացնելու համար կտակած և մայր գումար ինձ յանձնած գումարի մը վերջին կարգադրութիւնը չըրած վախճանած ըլլալով, արժան տեսայ որ այդ կարգադրութիւնը յիշեալյն ժառանգորդացը հետ խորհրդակցութեամբ ընեմ:

Ցիշեալ կարգադրութիւնն այս անգամ հանգուցելոյն ժառանգորդացը համահաճութեամբ անօրինած ըլլալով, վաւերական գիրը ազգային վարչութեան պիտի յանձնեմ. ուստի և ՚ի գիտութիւն ազգայնոց՝ յիշեալ կարգադրութեան պատճէնը Ձեր յառաջիկայ թերթով հրատարակելնիդ կը խնդրեմ:

Մնամ Ձերդ Մեծապատուութեան
Գ. ԳԱՐԱԿԷՕԶԵԱՆ

Հանգուցեալ Թաշճի Պաշի Առաքել Աղայի Ազգային հաստատութեանց կտակած 450 քօնսօլիտէին կարգադրութիւնը.

Իճատիէ 8/20 դեկտ. 1874 (գիշեր)

Գարակէօզեան Մեծ. Գրիգոր աղայն՝ այս գիշեր (8/20 դեկտ. 1874) յայտնեց հանգուցեալ Առաքել աղայի ժառանգորդացս, թէ հանգուցեալն իւր կենդանութեանը (450) չորս հարիւր յիսուն քօնսօլիտէ կտակած է Ազգային որ և է հաստատութեան մը յատկանալու և տոկոսը միայն գործածուելով դրամագլուխն անծախելի մնալու պայմանաւ. Ժառանգորդքս, որոց ստորագրութիւնը ի ստորև կը տեսնուի, միաձայն հաճութեամբ ընդունեցինք հանգուցելոյն նպատակին գործադրութիւնը, և այսօրինէ որոշում տուինք, որ նոյն 450 քօնսօլիտէէն երկու հարիւր յիսուն քօնսօլիտէն հանգուցելոյն բարեյիշատակ դասեր անուանը նուիրեալ Երմնեան վարժարանին յատկանայ, և մնացեալ (200) երկու հարիւր քօնսօլիտէն ալ Ազգային հիւանդանոցին, երկուքն ալ անծախելի մնալով, միայն թէ տոկոսնին գործածուելու համար: Երմնեան վարժարանին նուիրեալ 250 քօնսօլիտէները (որք առաջիկայ 1875 տարւոյն յուլիս ամսոյ կարօնները կը կրեն), Ներսէսեան Մեծ. Գրիգոր էֆէնտիին, և 200 քօնսօլիտէներն ալ Գարակէօզեան Մեծ. Գրիգոր էֆէնտիի քով պիտի մնան աւանդ, և տոկոսը միայն՝ իւրաքանչիւր վեց ամսուն անգամ մը պիտի վճարուի յատկացեալ ազգային հաստատութեանց:

Ուստի ստորագրեալքս ներկայիս կը վաւերացնենք հանգուցեալ Առաքել աղայի սոյն կտակը, և իւր ազգասիրական նպատակն ընդունելով և յարգելով, կը փափաքինք, որ ամեն տարի «Երկրատանն

«Առաքելոյ» տօնի օրը՝ Սուրբ Պատարագ մատուցուի Ազգային Հիւանդանոցի մատուռն մէջ և յաւուր պաշտօն կատարուի և եթէ կճառի, թաղին եկեղեցին ալ կատարուելու ըլլայ։ «Երմենկ» կուսի տօնախմբութեան օրը նոյնպէս յաւելուածս պատարագ մատուցուի վասն հոգւոյ հանգուցեալ «Երմենիկ զաւակ Առաքել ապայի»

(Ստորագրութիւն)

Կտակիս հանգուցելոյն Ցակոբ
Բրաբիոն Առաքելեան Ցարութիւնեան

Հանգուցելոյն քրոջը Տիկին Մարթայի
կողմանէ փոխանորդաբար
Պետրոս Շէհլեան

ՄԵԾ ՈՒ ԱՄՕԹԱԼԻ ԳԱՂՏՆԻՔ Մ'ԱԼ

Օրագիր՝ տեսնելով որ իր անհեթեթ առարկութիւններն ու ծիծաղաշարժ հակասութիւնները կը ցրին ու կը խայտառակին մեր անժխտելի փաստերուն առջև, և ասկից զատ երկիցս խաչատուր կաթողիկոսի առ.քը երթալուն ՄԵԾ ԳԱՂՏՆԻՔԸ յայտնելովն՝ իր անկարելութեանցը մէջ ալ ձեռնունայն կըլլէ, դառնապէս յուզուած՝ առկալի հայհոյութիւններ կը ժայթքէ Մասիսի դէմ. հայհոյութիւններ, զորս ինքզինք պաշտպանելու միջոց կը կարծէ, մինչդեռ աշխարհ կը վկայէ թէ տկարութեան ու փոքրոգութեան յայտնի ապացոյց մ'են։

Արդէն շատերը գիտեն թէ՝ մեր ընդդիմախօսը՝ գրական ասպարիզին մէջ իր նողկալի յատկութիւնները փայլեցնելու մեծ փորձ ունի, յատկութիւններ՝ որք բնաւ ներելի չեն՝ և չեն կրնար ըլլալ խմբագրի մը, երբ հասարակութիւնը կրթելու նպատակաւ և խստամբ սահմանուած փափուկ պաշտօնը, փոխանակ անոր բարոյական օգտին և զարգացմանը ծառայեցնելու, միայն անձնական կրից և շահու գործի մը կընէ։ Բայց մեզ ինչ փոյթ, թո՛ղ Օրագիր որչափ կուզէ հայհոյէ, մինչև որ իր ազգամիտ ընթերցողաց զզուանքն ու կարեկցութիւնը հրաւիրէ իր այս մատ.յին վիճակին վրայ։

Անցեալ օր մեր ընդդիմախօսն՝ Ազգային կաթողիկոսական ընտրութեան խնդրոյն վերադառնալով, կըսէ թէ՝ Նուռսէֆեան Յ. Էֆէնտիի վարչութեան օրով, Խաչատուր կաթողիկոս անձնական դատի մը վերաբերեալ փոխանորդագրի մը ներքև «Ազգային կաթողիկոս» ստորագրեր է, և յիշեալ վարչութիւնը մերժեր է այդ ստորագրութիւնը վաւերացնել, «ազգին մէջ Խաչատուր կաթողիկոս անուամբ մարդ չենք ճանչեր» ըսելով։ Այս խօսքէն կը հետևցնէ Օրագիր որ՝ եթէ Խաչատուր կաթողիկոս այդ տիտղոսը կրելու իրաւունքն ունենար, Նուռսէֆեան Էֆէնտիի վարչութիւնը հարկաւ չպիտի մերժեր, և քանի որ չէ ընդունած ու մերժած է, հետևապէս Խաչատուր կաթողիկոս ալ այդ տիտղոսը կրելու իրաւունք չունի։ Ահա՛ այս կէտին մէջն է մեր ընդդիմախօսին թիւր ըմբռնումը։ Բացատրենք։

Ստոյգ է որ Նուռսէֆեան Էֆէնտիի վարչութիւնն այդ դէպքին մէջ այնպէս վարուեցաւ, Նախորդ համագումար ժողովոյ վճռոյն կռթնելով, որ անվաւեր կը հրատարակէր Խաչատուրի կաթողիկոսութիւնը։ Յիշեալ վարչութիւնը պարտական էր անշուշտ՝ նոյն ժամանակի համագումար ժողովոյն այդ վճիռը յարգել, հետևաբար յարգեց և իր պարտքը կատարեց. կրնա՞ր ասոր հակառակ վարուիլ։ Սակայն 1872 մայիս 5ի ազգային ժողովին մէջ Նուռսէֆեան Էֆէնտիի վարչութիւնը հրաժարելէ ետև, 1873 մարտ 30ին՝ ազգային երեսփոխանութիւնն Ազգային կաթողիկոսական խնդիրն ուրիշ համագումար ժողովոյ մը յանձնեց 'ի քննութիւն. ուստի այս օրուընէն յայտնի կ'երևնայ որ վերաքննութեան պէտքն զգալի եղած էր, և բնականաբար առջի համագումար ժողովոյ վճիռն իր ոյժը կը կորսնցնէր, և նոր ու վերջնական վճռոյ մը հեղինակութիւնը յաջորդ համագումար ժողովին կը վերապահէր, որ նա ալ մանրախոյզ քննութեամբ օրինաւոր վճռեց Խաչատուրի կաթողիկոսական ընտրութիւնն ու օծութիւնը։

Ջենք կարծեր որ մեր ընդդիմախօսն՝ իբր երեսփոխան և խմբագիր՝ գիտցած չըլլայ այսպիսի պարզ և բացայայտ իրողութիւն մը. յայտնի է թէ իր նպատակը ճշմարտութեան դէմ հակառակիլ է. բայց սա պէտք է գիտնայ թէ՝ բանաւոր կամ գրաւոր վիճաբանութիւն մը՝ կամ ընդդիմախօսութիւն մը՝ ոչ թէ ճշմարտութիւնը թիւրելու և քօղարկելու, այլ երևան հանելու միայն պէտք է ծառայէ. եթէ ոչ՝ հասարակաց տիրող կարծիքն իր դատապարտութեան արդար վճիռը կը կնքէ այնպիսեաց վրայ՝ որք հակասութիւններէ և խաբէական ձևերէ յայտնապէս օգուտ քաղել կը ճգնին, ինչպէս որ սոյն պարագային մէջ Օրագիր՝ Նուռսէֆեան Էֆէնտիի վարչութեան՝ ժամանակին պահանջած պարտաւորիչ մէկ ժխտումը՝ որ մեր ձեռնարկութեանց միայն նպաստաւոր է, խաբէութեամբ իր իրեն նպաստաւոր փաստ մը յառաջ քշել կըյանդգնի։

Արդէն բաւական բացատրեցինք թէ մեք եկեղեցւոյ վերջին համագումար ժողովոյ վճռոյն հետևելով միայն այդ տիտղոսը գործածեցինք, և մեր այս գործածութիւնը բնաւ ձախող մեկնութիւններ չվերցներ. ինչպէս որ Նուռսէֆեան Էֆէնտիի վարչութիւնն ալ նախորդ համագումար ժողովոյ վճռոյն հետևելով այդ տիտղոսը չուզեց ընդունիլ. մեր յարգածը՝ եկեղեցական հարց քննութեան և խղճի վկայութեան վճիռն է. նախ պէտք է այդ մերժել և ապա Խաչատուրի կաթողիկոսութիւնը։ Խաչատուր այսօր Եկեղեցւոյ առջև կաթողիկոս է, ըստ վճռոյ համագումար ժողովոյ, թէև քաղաքականապէս ամբաստանեալ. սակայն այդ ամբաստանութիւնը մինչև որ անոր վրայ չհաստատուի քննութեամբ և օրինօք և պատժական ատենի մը առջև յանցաւոր չվճռուի, Խաչատուր չդադրիր կաթողիկոս տիտղոսը կրելէ, մինչդեռ ամբաստանեալ եկեղեցական մը՝ ամբաստանութեան ենթարկուած միջոցին՝ իր եկեղեցական տիտղոսը չկրնալ կրելու ո՛չ օրէնք մը, ո՛չ ալ այդպիսի օրինագիրք մը տեսնուած է ազգին մէջ։

Անցեալ ուրբաթ աւուր ազգային ժողովին մէջ՝ մեր ըսածները հաստատեցին նաև Գեր. Խորէն եպիսկոպոս Նար—պէյ, և Արժ. Մատթէոս վարդապետ Իզմիրլեան, մանաւանդ այս վերջինը խիստ ազդու և օրինաւոր բացատրութիւններով պաշտպանեց վերջին համագումար ժողովոյ վճռոյն, Խաչատուրի կաթողիկոսական ընտրութեան օրինաւորութիւնը, և եկեղեցւոյ առջև կաթողիկոս ճանչուիլը, իբր տեղեկաբեր Ջեռնհասութեան և Իրաւասութեան միացեալ դիւանից, որոց յղուած էր վերջերս Ազգային կաթողիկոսական խնդիրը։ Նոյն նատին մէջ ազգային ժողովը Խաչատուր կաթողիկոսի ընտրութիւնն ՕՐԻՆԱՒՈՐ ճանչելէ ետև, անոր դէմ եղած ամբաստանութեանց քաղաքական մասին քննութիւնն ալ, ներկայացեալ տեղեկագրին եզրակացութեամբ, ազգային խառն ժողովին յանձնեց 'ի տնօրէնութիւն։

Արդ՝ քանի որ Օրագիր համագումար ժողովոյ վճռոյն և ազգային ժողովոյն ընդունելութեան կարևորութիւն չուզեր տալ, և վճռագիրն իբրև չեղեալ և անպէտ թղթի մը կտոր կը նկատէ, թերևս իր տարբեր համոզման ներշնչութեամբ, գո՛նէ թո՛ղ զայդ ըսէ, առանց խօսքերը բերնին մէջ ծամծմելու, որով հասկցուի թէ Օրագիր՝ եկեղեցւոյ հեղինակութեան դէմ ալ բացարձակ ըմբոստ մ'է. որովհետև եկեղեցական օրինաւոր հեղինակութիւն մը գտնուած ժամանակ, Օրագիր կը բնաէ ու չդանար, մինչդեռ Ազգային կաթողիկոսական խնդրոյն քննութեան հոգևոր պաշտօնն այդ. չգտած և ճանչել չուզած օրինաւոր հեղինակութիւնը կատարած է արդէն։

Այն կատարուած իրողութիւնը չընդունելուն համար չէ միայն՝ որ իր վրայ կասկած կուտայ Օրագիր, այլ ուրիշ առիթներով ալ շատ կասկածներ տուած է, ինչպէս Բողոքական Աւետաբեր անուն թերթին դէմ գրած պատասխաններուն մէջ՝ նոր ու տարօրինակ վարդապետութիւն մը կը քարոզէ, որ բոլորովին հակառակ է Հայաստանեայց եկեղեցւոյ դաւանութեան, ըսելով թէ «եկեղեցւոյ անդամ մը իրաւունք ունի եկեղեցւոյ խորհուրդներէն ու արարողութիւններէն ուզածը ընդունելու, և չուզածը մերժելու, մի և նոյն եկեղեցւոյ մէջ մնալով։» Օրագրոյ այս մոլար վարդապետութիւնը՝ որ իր հաւատոյ դաւանութիւնն է, Հայաստանեայց եկեղեցւոյ միութիւնը քակտելու, և անոր անուամբ նուիրագործեալ դարաւոր աւանդութիւններն ու դաւանութիւնը ջնջելու կը ծառայէ։

Օրագրոյ այս դայթակղեցուցիչ վիճակին՝ ազգային կրօնական ժողովոյ ուշադրութեանը յանձնելով կը յիշեցնեմք որ՝ իբրև աւանդապահ եկեղեցւոյ օրինաց և կանոնաց, և պարտական ըստ Ազգ. Սահմանադրութեան «անխախտ պահել Հայաստանեայց Ս. Եկեղեցւոյ դաւանութիւնն ու աւանդութիւնները» (տես յօդ. 28 Ազգ. Սահմ.)՝, եթէ Օրագրոյ այս մոլորութիւնը 'ի պաշտօնէ չհերքէ և չդատապարտէ, ոչ միայն իր կոչման, խղճին և նուիրական պաշտօնին դէմ պիտի մեղանչէ, այլ և՝ ինչպէս հաւանական կը թուի մեզ, այս տեսակ մոլորութիւններ ազգին մէջ տարածուելուն քաջալերութիւն տուած պիտի ըլլայ իր լռութեամբն ու անտարբերութեամբը . . . ։

Մեք լաւ գիտենք այլոց համոզումը յարգել, հերիք է որ լռոյ մէջ բացօրոչ տեսնուի, որովհետև Հայաստանեայց եկեղեցւոյ պատըրուակեալ մէկ անդամն աւելի վնասակար է քան յայտնի այլակրօն մը։

Օրագիր միշտ կեղծ ու պատիր խօսքերով հակասութեանց մէջ դեգերելու սովորած ըլլալուն, խաբէական ձեռնարկութիւններէ կեզրակացնէ թէ՝ քանի որ Մասիս կաթողիկոս տիտղոսը կը գործածէ, կուսակից է, իսկ ինքը չգործածելուն համար՝ կուսակից չէ։ Տեսնենք թէ ո՞վ է կուսակից։

Կաթողիկոս տիտղոսը գործածելնուս բուն և հիմնաւոր պատճառներն աղէկ մը բացատրելէ ետև, եկեղեցւոյ օրինաց առջև մեր իրաւունքներն ալ ներկայացուցինք. ուստի սա ալ կը յայտարարեմք որ՝ եթէ դատաստանական ատեանի մը առջև յանցաւոր դատուած է Խաչատուր կաթողիկոս, և այդ ատեանը մեզ ցոյց տրուի, մեք Օրագրէն ալ յառաջ անցնելով, ոչ միայն եպիսկոպոս՝ այլ և եկեղեցական իսկ չենք ճանաչեր. բայց քանի որ այսանկ վճռատու ատեան մը չկայ, Խաչատուր ալ կաթողիկոս է եկեղեցւոյ առջև. ինչպէս որ սոյն ճշմարտութիւնը մեր ընդդիմախօսն ալ կը խոստովանի, ըսելով թէ՝ պաշտօնէ յետոյ կաթողիկոսները Եկեղեցւոյ առջև ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ են, և այլն. (տես Օրագիր թիւ 1397)։

Արդ՝ կը հարցնենք Օրագրոյ որ՝ եթէ կաթողիկոս տիտղոսը գործածել կուսակցութիւն կենթադրէ՝ ըստ իր ասութեան, ուրեմն ինչո՞ւ պաշտօնէ մը մէջ այդ տիտղոսը Խաչատուր կաթողիկոսի կուտայ, և երեք օր առաջ գրածը կը լզէ։ Թերևս տեսակցութեան նախընթաց պարագայներէն հրապուրուելով կաթողիկոս անուանած էր զայն, բայց մեր վերջէն ըրած յայտնութիւններէն՝ կերևի թէ՝ այդ շահաւոր պարագայներն զգալի փոփոխութիւններ կրեցին, և այդ պատճառաւ մոռցաւ Օրագիր իր երեք օր առջի յայտարարութիւնը։ Դարձեալ կը հարցընենք իրեն. կըրնա՞յ մեզ յայտնի ըսել թէ՝ ի՞նչ տնտեսական հարկի մէջ դտնուելով զայն կաթողիկոս անուանեց։ Ենթադրենք թէ Օրագրոյ սոյն յայտարարութենէն ուրիշներն ալ առնելով կաթողիկոս տիտղոսը գործածէին, անոնց դէմ ի՞նչ պիտի առարկէր. յայտնի է թէ կուսակից չպիտի կրնար ըսել, որովհետև աղբիւրն ու հեղինակը ինքն եղած էր։ Թո՛ղ Օրագիր ասոր պատասխանը պատրաստէ, մեք աւելի ծանրակշիռ կէտ մ'ալ մէջ բերենք իր մօտաւոր թերթերէն։

Եկեղեցւոյ ընդունած կաթողիկոս տիտղոսին դէմ այդքան հակառակող Օրագիր, յանդգնութիւնն ա՛յն աստիճան կը հասցնէ որ՝ եկեղեցւոյ առջև անվաւեր ճանչցուած և աքսորուած Նիկողայոս եպիսկոպոսն իր 1397 թուով յայտնի ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ կանուանէ։

Տարակոյս չվերցըներ որ Օրագրոյ այս տեսակ ձախող ձեռնարկութիւնները՝ կուսակցութեան կասկած կը հրաւիրեն իր վրայ, և ո՛չ թէ Մասիսի՝ եկեղեցական օրինաց համաձայն ըրած պարզ 'դիտողութիւնները։

Խօսքերնիս կնքելէ յառաջ սա ալ կուզենք գիտնալ որ՝ երբ Աւետաբեր Նիկողոս ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ այս թղթոյն Ներսէսեան ընտրութեան մը առթիւ ըրած ժողովոյ դիւանին, ինչպէս որ հաստատեալ ալ է, (սա ալ նախապատրաստութիւն մը կերևի) (տես Օրագիր թիւ 1397) ի՞նչ ընթացք պիտի բռնէ մեր ընդդիմախօսն, իբրև կաթողիկո՞ս պիտի պաշտպանէ զայն՝ թէ իբրև եպիսկոպոս. այս հարցման կանխահաս պատասխան մը տուած ըլլալու համար, ԽՆԴՐՈՅՆ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ ՀԵՏԵՒԱՆԱՑԸ պէտք աչքէ առնենք. (տես Օրագիր թիւ 1397)։

Տեսնենք ասոր ի՞նչ պատասխանելու պիտի տայ Ջօյլեան հարցակը, որովհետև իր այս ձեռնարկութիւնը՝ Խաչատուր կաթողիկոսի հետ դաղտագողի տեսակցութիւններ ընելէն փորձէն նուազ ԱՄՕԹԱԼԻ ԳԱՂՏՆԻՔ մը չէ։

Վ. ԱՀՐԱՄ

ՆՈՐ ԳԻՐՔԵՐ

ԳՐՈՑ ՈՒ ԲՐՈՑ

ԵՒ ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹ

ԿԱՄ ՄՀԵՐԻ ԴՈՒՌ

Ծրագրեաց Գարեգին վարդապետ Սրուանձտեանց

Ա.

Գրոց ու Բրոց հաւաքածոյ մի է Մուշի և վանայ ժողովրդական աւանդութեանց, սովորութեանց և զրոյցներու, որք մեծ մասամբ նոյն գաւառներուն մէջ գտնուած հին չէնքերուն, ուխտատեղիներուն և այլ տեղերու յատկացեալ են. այլ և գանձարան մի է Գրոց ու Բրոց ռամկական բառերու և ասացուածներու, որք կարող են արդի Հայ լեզուին մի նոր հարստութիւն և վայելչութիւն տալ: Ըստ առաջնոյն հնաքննական, և ըստ վերջնոյն օգտակար ու կարևոր: Այս գրքին առաջին մասին առաջին հատուածին վերայ կ'ակնարկեմ աչք մի նկատողութեամբ:

Հայրենասէր ծրագրողն «Գրոց ու Բրոց» ի իւր ընական ազգասիրութեամբն ու նախանձախնդրութեամբ՝ այդ առաջին հատուածով տրտունջ կը բանայ մեր ազգի նոր սերունդին, որ հազիւ մի նոր լեզու սովրած՝ զայն կը սիրէ, անոր կը յարմարի, և յետոյ կը թողուն իւրեանց բնիկը, հայրենին, ազգայինը և ընտանին: Այս պարագայն, ցաւալի է ասել, առաջին քայլը նկատված է դէպ ի քաղաքակրթութիւն, ոչ միայն նոր սերունդին, այլև գրեթէ համայն ընտանիքներու մէջ (Կ. Պօլսի վերայ է խօսքս). և ինչպէս նոր սերունդին ամենամեծ մասը, նոյնպէս և բազում ընտանիքներ՝ Եւրոպայի երեսը չը տեսած՝ Եւրոպական լուսաւորութեան վերայ մի հարևանցի գաղափար չունեցած՝ զինքեանս իբրև քաղաքակրթեալ (սիվիլիզէ), իբրև Եւրոպական ընտանիք ծախել կուզեն. և ինչով. —Ֆրանսերէնի «ալէսն» չը սովրած՝ նոյն լեզուէն մի քանի բառեր, «բօնժուռ, բօնսուառ, պառտօն, մօսիւ, մադմազէլ, սուառէ», ևայլն, թոթովելով, —յանուն «մօտայի» ամեն տեսակ այլանդակութեանց անձնատուր լինելով: Այդ բաները քաղաքակրթութեան կեղևն իսկ չեն կազմեր: Մեր սիվիլիզէ (.՛) հայ դերդաստաններն ինչո՞ւ համար «մօտայի» մասին իւրեանց օրինակ եղող ազգերու այլ բարեմասնութիւնքը տեսնել չեն ուզեր. ձմեռվան գիշերները բէզիկ, խաղ, պէզիկ ևայլն խաղալով անցունելու տեղ՝ ինչո՞ւ համար ընտանեկան ակումբներ չեն կազմեր ազգային, կրթական և այլ խնդիրներու վերայ ճառելու, օգտակար գրքեր և լրագիրներ կարդալու համար, որպէս կանեն «լիօք» քաղաքակրթեալ ազգերը (*):

«Գրոց ու Բրոց» ի հեղինակին պէս, ես ալ չեմ նախապաշարվիր Եւրոպական լեզուները արհեստներու և գիտութեանց վերաբերեալ բառերու մասին մեր լեզուին երկրորդական համարելու չափ. այլ միթէ աղքատիկ բառականանալո՞ւ ենք. ինչո՞ւ համար Եւրոպական ազգերու իւրեանց լեզուն հարստացնելու համար արած ջանքերը մեք ալ ի գործ չը դնենք. Է՞ր ասենք «ամառնային սէզօնի ուվէրթիւր»ը, մինչդեռ մաքուր հայերէնով և ամենքին հասկանալի կերպով կարող ենք ասել «ամառնային եղանակի բացումը»: Է՞ր չը քննենք և չորոնենք թէ այս ինչ գործիքին հայերէն ինչ կարելի է ասել. Է՞ր չը մշակենք մեր լեզուն, և օտար բառերով և ոճերով խճողված թողունք զայն: Այս քարոզները նոյն իսկ դպրոցներու ծաղիկներէն սկսելու են. այլ չը հարցունե՞ս. ո՞ւմ յանձնված են այդ ծաղիկները . . . : Կարդա՛ Կոխումի «տոհմին կրթութիւնը» տեսիլը, և կխմանաս:

(*) Թէև ընդհանրապէս կը խօսիմ, այլ բացառութիւններ կան. սակայն այդ բացառութիւնները խիստ սակաւ են. թուելու համար ամաչելու չափ սակաւ. Օրինակի համար. Կ. Պօլսի մէջ քանի՞ (հայ) ընտանեկան ակումբներ լինել կը կարծէք. —10—20. —այդ քիչ շատ մխիթարական է, բայց ես կամաչեմ ասելու թէ մէկ հատ միայն կայ, մէկ հատ, և ո՛չ թէ երեք. (կարելի է որ իմ գիտցածէս զատ մէկ հատ մ'ալ լինի). Փափաքելի է որ հայ ընտանիք օրինակ առնուն այդ մէկ ակումբէն, որոյ անդամ լինելու պատիւն ունիմ, և ուրիշ շատ մէկեր ալ կազմեն: Եթէ կարող չենք ուրիշին օգնել, գոնէ մեք մեզ օգնենք, մեզ օգտակար լինինք:

Բ.

Գրոց ու Բրոց ի երկրորդ հատուածը հայկական տառերու հնչիւնի մասին կը խօսի, թէ և խիստ համառօտ.

Մեր նախնիք օտար յատուկ և հասարակ անուններէ ի հայ վերածելու ժամանակ ինչ ուղղութեամբ որ արած են, նոյնպէս կանէ նաև Տէր Սրուանձտեանց հայերէն տառերու հնչիւնը ճշգութեամբ նշանակել ուզելով, այսինքն՝ բոլորովին տարբեր Կ. Պօլսի հայերու հնչածէն, Ռուսիոյ և Հայաստանցի հայերու հնչածին համեմատ:

Բարեյիշատակ գիտնական Շահնազարեան Կարապետ վարդապետն ալ Մանչեսդէր հրատարակած Եկրագունտ հանդէսին մէջ այս մասին երկար խօսած է: Արդիւնաշատ վարդապետը, որ նոյնպէս նախնեաց յարմարագրութեան կը հետևի, Կ. Պօլսի (*) գրագէտներուն այժմեան սխալ յարմարագրութեան (կամ տառադարձութեան) սկզբնապատճառ կը համարի Հ. Ցարութիւն Աւգերեանը, Վենետիկի Մխիթարեանց միաբան, որ իւր Ֆրանսերէն և Անգղիարէն բառարաններուն մէջ այդ լեզուաց բառերը հայերէն գրով նշանակելու ժամանակ բոլորովին մեր նախնեաց տառադարձութեան հակառակ վարված է:

Գիտնական Գէորգ բժիշկ Ախվերդեանցն ալ, իւր հրատարակած Սայաթ-Նօվայի երգարանին յառաջաբանին մէջ, այս մասին Շահնազարեանցի համաձայն կը խօսի, և մի տախտակ ալ կազմած է հայերէն Ռուսերէն, Ֆրանսերէն, Գերմաներէն, Պարսկերէն և Վրացերէն նոյնաձայն տառերը դէմ դէմի դնելով. դժբաղդաբար ապարանս օտար լեզուով տառեր չունի, որպէս զի կարող լինէի ճշգութեամբ այդ տախտակը մէջ բերել: Սակայն ըստ կարելւոյն ահա հայերէն բաղաձայն տառերէն մէկ քանի դանգվածները այս տեղ կը շարեմ, նոցա դէմը դնելով Ֆրանսերէն և տաճկերէն նոյնաձայն (ըստ նախնեաց և ըստ ռուսիացիներու). Կ. Պօլսի հնչումով:

Հայերէն	Ֆրանսերէն	Տաճկերէն
Բ	պէ	պէ
Գ.	ժէ (կ)	քեաֆ
Դ.	տէ	տալ
Կ	սէ (գ)	
Ձ հնչէ՛ ծա		
Ծ » ձա՛		
Ճ » ջէ		
Ջ		ջիմ
Պ »	փէ	
Ջ » ճէ		ճիմ
Տ »	թէ	թէ

Ասել է թէ մեր նախնիք այբ—բեն—գիմը բոլորովին մեր հնչածին հակառակ կերպով կը հնչէին եղեր. ի մի բան Բ ը՝ Պ. Գը՝ Կ. Դն՝ Տ Կը՝ Գ. Ձն՝ Ծ. Ճն՝ Ջ. Տը՝ Դ: Այսպէս կը հնչեն նաև Ռուսիոյ և Հայաստանցի հայք, և նոյն իսկ Կ. Պօլսի մէջ ալ կիները: Այսպէս կը հնչէ նաև Տէր Սրուանձտեանց: Եւ մեք ալ, եթէ մեր նախնեաց տառադարձութեան նախանձախնդիր ենք, այսպէս հնչելու ենք:

Հայերէն տառերու հնչիւնի մասին առ այժմ այսչափ ինչ ներկայացնելով՝ կը յայտնեմ որ ես ալ հայ տառերու հնչիւնը գտնված կը համարիմ, և կընդունիմ մեր նախնեաց տառադարձութեան դրութիւնը, որով կը վարին նաև, ինչպէս ասացի, Ռուսիոյ հայք: Միայն թէ Տախտը Տակիտոս չեմ գրեր, Կուռնէյլը Կուռնէյլիոս չեմ գրեր, ևայլն. այդ «իոս» մխոսները և «ս» երը յոյներէն առնված մասնիկներ և ձայներ են, զորս ոչ Շահնազարեանց և ոչ Ռուսիացիք գործածած են:

Հեթանեան Բոսոֆ

(*) Ռուսիացի հայ գրագէտք ալ մեր նախնեաց յարմարագրութեամբ կը գրեն օտար անունները, և ըստ այնմ կը հնչեն հայերէն տառերը, ինչպէս քիչ մը վերջը պիտի ցուցանենք:

. . . էֆէնտի.

Ձեր երէկուան թերթով հրատարակեալ ցուցակին մէջ սպրդած սխալմունքը ճշդել ուզելով, նախ՝ 25 դրշներուն քովի 20ական փարայի յաւելուածքն. Յ. Նուպրի Պ. Ֆնտըքլեան՝ 25 դրշ և Արտաշէս Քըխա Նշասաճեան նոյնպէս 25 դրշ մնացեր են ի ցանկէն. Գ. Օրիորդին մէկն ալ փոխանակ 12 դրշի 25 դրշ գրուած է:

Մկր. Ա. Մէզպուրեան

11 դեկտ. 1874

Հիսար Տէպէ

ԹԱՏՐՈՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ

ԿԵՏԻԿ ՓԱՇԱ

Վարչութիւն Յ. Էֆէնտի Վարդովեան

1874 դեկտ. 10 երեքշաբթի գիշեր ժամ 2 1/2

ԱՐՏԱՔՈՅ ԿԱՐԳԻ ՆԵՐԿԱՅՑ

Ի ՆՊԱՍՏ

ԹԱՏՐՈՆ ԵՐԳԻԾԱԲԱՆ ԼՐԱԳՐՈՅ

ԼԷՕՆԻ ՍՈՒՐՀԱՆԴԱԿԸ

Թատերգութիւն ի հինգ արար և ութն պատկեր

Հեղինակ — Թարգմանիչ

Մօրօվիրօսէն Եշըլագ ու — Ս. Էֆ. Թըլեան

ԱՆԾԱՆՕԹԸ

Կատակախաղ մի արար

ՊԱՐ ՍԿՈՎՏԻԱԿԱՆ

Պիտի ձևացնեն Օր. Վ. Գարագաշեան և Օր. Վ. Պաղտասարեան

Թատրոն ազգօգուտ լրագրոյ դադարման դատապարտութեան միջոցին խմբագրոյն կրած ծանր վնասուց սփոփանք մ'ընելու մասին ազգայնոց անոնց բարեգործական առաջադրութիւնը և մանաւանդ նորա առ ազգն մատուցած ծառայութեանց արդիւնքը պարտաւորեցին և զմեզ մեր կարողութեանը չափ նպաստ մ'ընել նմա, և չկարենալով այլ ինչ ընել՝ թատերական երեկոյթի մը միջոցաւ ազգայնոց առ այն ունեցած համակրութիւնը ի լոյս ածել խորհեցանք, որով և վստահ ենք թէ ազգայինք եւս այս առթիւ պիտի փութան առ բարին և առ օգտակարն ունեցած մեծ զգացումնին արտայայտել պատուելով իւրեանց ներկայութեամբը ի նպաստ լրագրոյն երեկոյթը:

Սովորական գին

ՏՂԱՅՈՑ ՀԱՄԱՐ ԹԵՐԹ ՄԸ

ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ԱՄԻՍ

Տղայք պիտի փափաքին առնել Տղայոց Աւետաբերը, եթէ անգամ մը տեսնեն թէ:

Անոնք որ 1875 տարւոյն համար բաժանորդ կը գրուին այս թերթին՝ պիտի ընդունին աւելի քան հարիւր յօդուած կարդալու արժանի, հանդերձ 50 կամ 60 գեղեցիկ պատկերներով:

Բաժանորդութեան տարեկան գինն է մէկ քառորդ մէճիտիէ (5 դրշ մաքուր սակ):

Իրենց անուանը 10 կամ աւելի օրինակ առնողները պիտի ընդունին հարիւրին 10 զեղչ:

Բաժանորդագրութեան ժամանակն հիմա է:

Բաժանորդագրութեան տեղն է Պօլիս, Ֆինճանճըլար փողոց, Ամերիկացւոց խան, 17 թիւ սենեակ:

ԱԶԴ

Բարեգործական ընկերութեան Տնօրէն Ժողովը պարտք կը համարի հրաւիրել ընկերութեան բոլոր անդամներն, որք կուզեն շարունակել իրենց անդամակցութիւնը, բարեհաճին ներկայ 1874 տարւոյ բաժանորդագինը վճարելով ընդունիլ իրենց անդորրագիրը Կիւլէլեան Պետրոս էֆէնտիի գրասենեակէն (Մեծ Հալիլ բաշա խան թիւ 3 ի Ղալաթիա) մինչև տարւոյս վերջը, որպէս զի ընդհ. ժողովոյ գումարման օրը՝ ընկերութեան անդամոց ճիշդ թիւը յայտնի ըլլալով հիմնական կանոնագրութեան համաձայն հարկ եղած անօրէնութիւններն կարենան օրինաւորապէս որոշուիլ:

Տնօրէն Ժողով Բարեգործական ընկերութեան (Կնիք)

1874 Նոյեմբեր 1

Ղալաթիա

ԱԶԴ

Հայկական Հնախօսաց ընկերութեան ի Կ. Պօլիս

Այս անուամբ ընկերութիւն մը հաստատուած է, որոյ նպատակն է ազգային հնութեանց, պատմական և լեզուագիտական ուսմանց վրայ պարապիլ:

Սոյն ընկերութեան անդամակցիլ ուզող անձինք բարեհաճին մինչև դեկտ. 15/27 իրենց ստորագրութիւնը Ապտուլլահեան Եղբարց գործարանը խրկելու, որպէս զի վերյիշեալ թուականին գումարուելիք ընդհանուր ժողովոյն կարենան ներկայ գտնուիլ:

Անդամ գրուիլ ուզողներէն կը խնդրուի որ իրենց հասցէն ևս նշանակեն իրենց նամակներուն մէջ:

Ատենադպիր Մասնաժողովոյ

ԱԶԴ

Մայր եկեղեցւոյ Դպրաց ուսումնարանի վաքըֆէն Հիսարտիպի ճատտէսի 83 թիւ տանը կէսը մահլիւլ եղած ըլլալով, վաքըֆի կողմէն կը ծախուի և առայժմ 75 Օսմանեան ոսկի տուող կայ:

Ուստի ով որ ասկից աւելի կը կամի գնել, պարտի դիմել յիշեալ ուսումնարանը ամեն առաւօտ մինչև ժամը 5, թուականէս մինչև 15 օր:

Դպրապետ Մայր-Եկեղեցւոյ
Յովսէփ Բէհլիվանեան

3 դեկտեմբեր 1874

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Մօսիւ Վէնսան Ծաննիին կամրջի գլուխ թիւ 72 մեծ դեղարանը յառաջիկայ փետրվար 1 ին նոյն կամրջին գլուխը Բարձր. Մայր Թաղուհւոյն շինել տուած նոր վաճառատունները պիտի փոխադրուի, ուր ասկէ առաջ ալ քանի մը տարի Մօսիւ Վ. Ծաննի կեցած է. իսկ այժմեան դեղարանին տեղը վարձու պիտի տրուի փետրվար 1էն. Ուզողը Մօսիւ Ծաննիի հետ պէտք է տեսակցի:

ԻԼԱՆ

Ասքէրի շահանէ նամը ալըզ իտարէսինին Հասքէօյ տէ յիրմէնի հասըլաթընտան 150.000 քըյէ քէփէյէն իշթիրասընա թալիպ օլան թիւճճարտէն Քօսթանթինին փոյնիսի պէր մուճիպի մուզայէտէ պէտէլինի իթա իլէ մէզքիւր քէփէյի ալըղ իթմէմիշ օլտուղունտան, փարքը ֆիաթի քէնտիսինէ թազմին իթտիրիլմէք ուզերէ մէզքիւր քէփէկ իշպու քանունի էվվէլը րուզինին օն իքինճի կիւնինտէն իթիպարէն մէվքիի միւզայէտէյէ վազ օլունաճաղը ճիհէթլէ իշթիրասընա թալիպ օլանլարըն Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի:

11 Քանունի էվվէլ 1874

Պապը Սէրասքէրի

Ասքէրի Շահանէ էլպիսէ անպարընա սէնէվի 50.000 արշըն թէսլիմ օլունմագ ուզերէ միւպայաա օլունաճագ օլան 150.000 արշըն Ֆիլէպէքեարի լաճիվէրտ նէֆթերամ ապանընըն պէհէր արշընը 24 ղրուշա օլարագ թալիպի զուհուր էթմիշ օլմագ, քանունի էվվէլը րուզինին օնպէշինճի փազար էրթէսի կիւնիւ գարարը գաթիի վէրիլէճէյինտէն, թահա աշաղը ֆիաթլէ իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ Տարի Շուրայի ասքէրիյէ կէլմէլէրի:

9 Քանունի էվվէլ 1874

Պապը Սէրասքէրի

Ցայիրէի ումուրի ասքերիյէ իչին յուղումի օլուպ մինաքասայէ գօնըլան 2400 թօփ էյէկ պաթալ քեադըտընըն պէհէր թօփը 330 ղրուշա օլարագ թալիպի էօհտէսինտէ օլուպ, քեանունի էվվէլը րումինին օն եէտինճի սալը գարարը ղաթիւի վէրիլէճէկինտէն, իթա իթմէյէ թալիպ օլանլարըն եէվմի մէզքիւրտէ տաըը շուրայի ասքերիյէ կէլմէլէրի ։
2 քեանունի էվվէլ 1874
Պապը սէրասքերի

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Բէրա Լալէի փողոցը 6 1/2 կանգուն երկայն եւ 25 կանգուն լայնութեամբ գետին մը կայ ծախու ։ Ով որ պէտք է գինէ Ղալաթիա Բէրչէնպէ բազարի մօտ Կլավանի խան թիւ 5, Նորթ Պրիթիշի ապահովութեան գրասենեակը, եւ Պ. Գառնիկ Ց. Սերոբեանի հետ տեսնուի ։

Les annonces pour la France sont exclusivement reçues à Paris, chez M. Orain, 9, Rue Drout, et les annonces pour l'Angleterre à Londres, chez M. E. Micoud, 12 St.-Peter's Steert, Islington.

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի եւ շաբաթ օրերը ։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պոլիս Զինիլի խան վերի յարկը թիւ 15 Մասիսի խմբագրատուն

Իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հոգաբարձուաց սեննակները ։

ԻԶՄԻՐ. Սահիման աղա Տէպէեան.
ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Խոսրով էֆ. Եսկիճեան.
ՊՐՈՒՍԱ. Սահիման աղա Թմնկէրեան.
ԹԷՔԻՐՏԱՂ. Յովակիմ աղա Ուզունարգեան.
ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր Պաղալըմաճեան
ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զաքարեան.
ՎԱՆ. Կարապետ աղա Նաթանեան.
ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փօթիկեան.
ՍԱՍ. Մ. աղա Խաչիկեան.
ՑՈՐՇԱՆ Մկրտիչ աղա Աճէեան.
ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մարգարեան.
ԵՐԶՆԿԱՅ. Թադէոս աղա Բաղրատունի.
ՍԻՎՐԻՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Վարդանեան

Որոնց քաղաքներէ ստորագրողներ ուզողներն այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան թղթակցիլ.

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ
Կ. Ս. ԻՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՑ
Կ. ՊՕԼԻՍ ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ԳԵՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԲԱՐՁՐԱԳՈՅՆ ԴՊՐՈՑ ՓԱՐԻԶԻ
ԱՐԾԱԹԷ ՇՔԱԴՐԱՄ

Է. ԿԻՒՅՕ

ԿՈՒՊՐ (ԳԱԹՐԱՆ) ԿԻՒՅՕԻ

ՀԵՂՈՒԿ ԹԱՆՁՐԱՑԵԱԼ

Պ. Կիւյօ յաջողեցաւ կուպրին անտանելի դառնութիւնն ու կծուութիւնն անհետացնելու և խիստ դիւրալոյծ ընելու ։ Այս յաջող գիւտին օգուտ քաղելով՝ կուպրի թանձր հեղուկ մը կը շինէ, որ փոքր քանակութեան մէջ բազում ներգործիչ սկզբունք կը պարունակէ ։ Ուստի Կիւյօի կուպրը՝ հասարակ կուպրաջուրին ամէն օգուտներն ունի առանց անպատեհութիւններն ունենալու ։ Բաւական է սուրճի դգալ մը լցնել գաւաթ մը ջուրի մէջ, և վերագոյն կուպրաջուր մը ձեռք կը բերուի առանց անախորժ համի ։ Այս կերպով ամէն մարդ կրնայ ինքնին կուպրաջուր շինել պէտք եղած միջոցին, ուզածին չափ թեթև կամ զօրաւոր, որով թէ՛ ժամանակի խնայութիւն, և թէ՛ փոխադրութեան դիւրութիւն կունենայ, և կուպրի անհաճոյ գործածութենէն ալ ազատ կը մնայ ։

Կիւյօի կուպրը, հարբուխի, թոքառաջից հիւանդութեան (պրօնշիթ), հազի և այլ լանջային հիւանդութեանց մէջ ուրիշ ամէն հեղուկ դեղերու տեղն օգտակարապէս կը բանի . համաճարակ հիւանդութեանց ժամանակ ալ քօլերայի, փտութեան, տենդի և ուրիշ այս տեսակ հիւանդութեանց դէմ շատ օգտակար ըլլալը մանաւորապէս վկայուած է բժիշկներէն ։

Վերջապէս մեծ յաջողութեամբ կը գործածուի

ԹՈՔԱՌԱՋԻՑ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆ
ԹՈՔԱԽՏԻ
ՀԱՐԲՈՒԽԻ
ՀԱԶԻ
ԿՈՒՐԾՔԻ ԳՐԳՌՈՒԹԵԱՆ
ՓՈՂԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
ՓԱՄՓՈՒՇՏԻ ԳՐԳՌՈՒԹԵԱՆ դէմ։

Ամենէն առաջ Պրիւսէլի և յետոյ ամէն տեղ եղած փորձերէ հաստատուած է որ կուպրը՝ թոքախտ և թոքառաջից հիւանդութիւն ունեցողներուն խիստ օգտակար է ։ Թոքախտը չբժշկեր, բայց հիւանդներուն մեծ սփոփանք և հանգստութիւն կուտայ . պաղանք հոգ.եցնող հազը կը դադրեցնէ, և շատ անգամ հիւանդներուն կեանքը կերկնցընէ ։ Այսչափը միայն բաւական է հիւանդաց ուշադրութեանն արժանի ընելու այս դեղը ։ Բայց պէտք է լաւ համոզուիլ, որ այս դեղը մանաւանդ հիւանդութեան նոր սկսած ժամանակը պէտք է գործածել ։ Թեթև հարբուխ մը կրնայ թոքառաջից հիւանդութեան փոխուիլ. այս պատճառաւ, մէկը հազալ սկսելուն պէս այս դեղը պէտք է առնու, որպէս զի աւելի օգուտ քաղէ ։ Կուրծքի տկարութիւն ունեցողներէն շատերը կրծախտ ունենալնին չեն գիտեր և շատ անգամ ինքզինքնին հարբուխ կամ թեթև թոքառաջք ունեցած կը կարծեն երբոր թոքախտն արդէն սկսած է ։

Փարիզի եօթն հիւանդանոցաց, ինչպէս նաև Պրիւսէլի, Վիէննայի և Լէյտընի մէջ Կիւյօի կուպրով փորձեր եղան և խիստ յաջող ելան ։

Ահաւասիկ բժշկական Ազատէլ լրագրին մէջ Տօքթոր Ֆէսթըրարձի ըրած դիտողութիւնները ․

«Պրիւսէլի մէջ Պ. Տ... 47 տարեկան, եօթն տարիէ 'ի վեր թոքառաջից հիւանդութիւն ունենալով, վերջին ծայր տկարացած էր ։ Դեղերէ ձանձրացած ըլլալով, մեծ դժուարութեամբ յանձն առաւ Կիւյօի կուպրը փորձել, քանի մ'աւուր մէջ մարսողական զօրութիւնն անթնցաւ, հազը քիչցաւ, և վեց շաբաթ դարմանէ նաև բոլորովին դադրեցաւ . երեք ամիսէն ալ կատարելապէս բժշկեցաւ . Պ. Տ.. մինչև հիմա կը գործածէ այս դեղը, և երդում կընէ որ բնաւ չպիտի թողու ։

Դարձեալ .

«Պ. Ջ.. 45 տարեկան, չորս տարիէ 'ի վեր թոքախտ եղած էր, բերնէն յաճախ և առատ արիւն եկած էր, վերջապէս մահամերձ վիճակի մէջ էր ։ Կիւյօի կուպրը առաւ, և կարծես հրաշք գործեց հիւանդին վրայ ։ Տարիէն աւելի է որ կը գործածէ, և հազը գրեթէ բոլորովին դադրած է ։ Չեմ ըսեր որ այս դեղը Պ. Ջ.. ի թոքախտը կատարելապէս պիտի բժշկէ, բայց տարակոյս չկայ որ անոր կեանքը պիտի երկարեցնէ ։

»Պէտք է աւելցնել, որ Կիւյօի կուպրին գործածութիւնը շատ պարագաներու մէջ ուրիշ բաւական առք հեղուկներ գործածելու հարկ չթողուր ։

Կիւյօի կուպրին ամէն մէկ շիշը կրնայ տասներկու լիտրի ջրի կուպրաջուր շինել ։

ԱԶԴ

Կիւյօի կուպրին շատ ծախուիլն որ իր օգտակար յատկութեանց ապացոյց մ'է, բաց 'ի թէ նմանողութեանց և խարդախեալ բաղադրութեանց առիթ տուած է, ինչպէս որ բազմաթիւ ճարտար քիմիագործներու քնութիւններէն հասկցուած է ։

Ջանալով բարոյական պատասխանատուութիւն մը վերցնել, որ ինձ չվերաբերիր, կը յայտնեմ թէ ես միայն իմ շինած բաղադրութեանս հարազատութիւնն ու լաւութիւնը կ'երաշխաւորեմ ։ Ուստի գնողները պէտք է որ շիշին վրայի կանանչ պիտակին և անոր պարանոցին փաթթուած երիզին վրայ հետևեալ ստորագրութիւնը պահանջեն ։

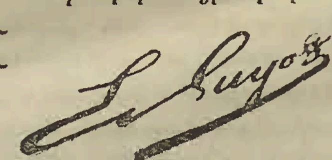

Կը գտնուի Բէրա և Կ. Պօլիս Բանկլուք եղբարց, Վէլիցի և Գատալեանի դեղարաններու ։

ԶԳՈՒՇԱՑԷՔ ԳՈՂԵՐԷՆ

Ամենէն վնասակար գողերը՝ պատուաւոր վաճառականաց ստորագրութիւնն ու նշանը խարդախողներն են ։ Շատ անգամ դէշ ու առողջութեան վնասակար բաղադրութիւններ կը ծախեն հնարողներուն նշաններովը եւ անոնց բուն վաճառքին անունն ու համբաւ մը կը կապեն ։

Ռօժէի մաքրողական փոշին, որ Փարիզի բժշկական ակադեմիային հաւանութիւնն առած է, շատ վաճառուելուն պատճառաւ ամենէն շատ կը խարդախուի ։

Ուստի գնողները չխաբուելու համար շիշերուն պատեանը փոփոխել հարկ եղաւ ։

Այսուհետեւ բուն Ռօժէի փոշի պէտք է ճանչել այն շիշերը՝ որոց ծայրերը՝ ներկայ կնիքը կը գտնուի չորս գունով ։

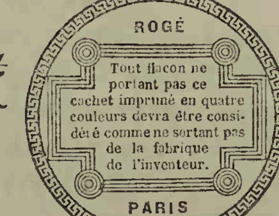

ՀՐԴԵՀԻ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԻՒՆ

NORTH BRITISH AND MERCANTILE INSURANC COMPANY
ՆՈՐԹ-Հ ՊՐԻԹԻՇ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՅԼ
Լոնտրայի և Էտինպուրկի ապահովութեան ընկերութիւն — Անգ. Լր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000000
Վճարեալ դրամագլուխ	250,000
Պահեստի դրամ հրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	596,000—846,000
1872ին հրդեհի զուտ հասոյթը	794,000

NORTHERN ASSURANCE COMPANY
ՆՈՐԹԸՐՆ
Լոնտրայի և Էպըրտինի ապահովութեան ընկերութիւն — Անգ. Լր.

Բաժանորդագրեալ դրամագլուխ	2,000000
Վճարեալ դրամագլուխ	100,000
Պահեստի դրամ հրդեհի ճիւղէն գոյացեալ	250,000—330,000
Զուտ հասոյթ 1872ի	270,000

Ստորագրեալք իրենց բազմաթիւ յաճախորդաց և այս քաղաքիս ընդհանուր հասարակութեան կը ծանուցանեն որ իրենք վերոյիշեալ երկու ընկերութեանց միացեալ գործակատար ընտրուած ըլլալով, այնպիսի դրութեան մը մէջ կը գտնուին, որով հրդեհի դէմ ապահովութեան մեծ դիւրութիւններ կը մատուցանեն ։

Ապահովութեանց կարգադրութիւնները կը բաշխուին երկու ընկերութեանց մէջ համեմատական բաժանում մը, և այսպէս ապահովութեան և դիւրութեան աւելնալովն՝ ընկերութիւնս ալ կրնայ աւելի մեծագումար ապահովութիւն բանողներու ինքզինք ներկայացունել ։

Գրեթէ ամէն կարգի վստահելի ապահովութիւնք կրնան ընդունուիլ ինչպէս Բերայի Ղալաթիոյ և Պոլսոյ մէջ, նոյնպէս մօտակայ քաղաքները գիւղերը և գաւառները ։

Գիներուն և աւելի մանրամասն տեղեկութեանց համար պէտք է դիմել Միացեալ ընկերութեանց գրասենեակը Ղալաթիոյ Բէրչէմպէ բազարի մօտ Կլավանի խան թիւ 5 ։

Միացեալ գործակատար
Վ. Ռ. ՍՈՒԱՆ